

Bruksela, dnia 2 stycznia 2013 r.

KANCELARIA SENATU

Przedstawiciel Kancelarii Senatu
przy Unii Europejskiej

Sprawozdanie nr 1/2013

Sprawozdanie nt. unijnych zasad dotyczących ustalania wysokości składek ubezpieczeniowych niezależnie od kryterium płci

Bruksela, 22 grudnia 2012 r.

1. Wprowadzenie

Zgodnie z nowymi zasadami, które weszły w życie 21 grudnia 2012 r., towarzystwa ubezpieczeniowe działające na terenie Unii Europejskiej będą zobowiązane naliczać taką samą składkę dla kobiet i mężczyzn za takie same produkty ubezpieczeniowe, nie różnicując jej wysokości ze względu na płeć. Oznacza to, że ceny ubezpieczeń mogą wzrosnąć lub spaść w perspektywie krótkoterminowej w przypadku niektórych kategorii konsumentów, jednak z czasem zmiany powinny się zrównoważyć. Zmiany zostają po tym, jak Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej orzekł, że różna wysokość składek dla kobiet i mężczyzn oparta wyłącznie na kryterium płci jest niezgodna z zasadą jednolitej dla obu płci struktury cenowej zawartą w przepisach UE dotyczących równości płci oraz z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej.

„Równość płci stanowi prawo podstawowe w Unii Europejskiej i Trybunał Sprawiedliwości wyraźnie orzekł, że odnosi się to także do cen ubezpieczeń”, powiedziała wiceprzewodnicząca **Viviane Reding**, komisarz UE ds. sprawiedliwości. „Branża ubezpieczeniowa miała ponad rok na przygotowanie się do wprowadzenia jednolitej dla obu płci struktury cenowej, a Komisja Europejska wspomagała w tym okresie branżę w dostosowaniu się do nowych zasad. Komisje będzie monitorować, w jaki sposób branża ubezpieczeniowa będzie stosować te nowe zasady w praktyce”.

W wyroku z dnia 1 marca 2011 r. w sprawie Test-Achats (C-236/09), Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej dał towarzystwom ubezpieczeniowym czas do dnia 21 grudnia 2012 r. na zmianę polityki cenowej w celu jednakowego traktowania klientów płci męskiej i żeńskiej pod względem składek ubezpieczeniowych i korzyści.

Po wyroku Trybunału wiceprzewodnicząca Viviane Reding, komisarz UE ds. sprawiedliwości, spotkała się we wrześniu 2011 r. z najważniejszymi unijnymi towarzystwami ubezpieczeniowymi, aby omówić sposób, w jaki Komisja może pomóc branży w dostosowaniu się do wyroku Trybunału. W związku z powyższym w dniu 22 grudnia 2011 r. Komisja przedstawiła branży konkretne wskazówki w sprawie wykonania orzeczenia.

- **Kontekst**

Sprawa Test-Achats (C-236/09), przekazana przez belgijski Trybunał Konstytucyjny, dotyczyła dyskryminacji ze względu na płeć w strukturze cenowej ubezpieczeń. W dniu 1 marca 2011 r. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej stwierdził nieważność wyłączenia w prawodawstwie UE dotyczącym równego traktowania pozwalającego państwom członkowskim na różnicowanie indywidualnych składek i świadczeń ubezpieczeniowych ze względu na płeć z mocą od dnia 21 grudnia 2012 r.

Dyrektywa Rady 2004/113/WE wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania mężczyzn i kobiet pod względem dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług (przyjęta jednogłośnie przez Radę Unii Europejskiej) zabrania pośredniego i bezpośredniego dyskryminowania ze względu na płeć poza rynkiem pracy.

Zanim Trybunał Sprawiedliwości wydał odnośne orzeczenie, art. 5 ust. 2 tej dyrektywy dawał państwom członkowskim prawo do odstępstwa od zasady równości płci w odniesieniu do umów ubezpieczeniowych: „państwa członkowskie mogą zdecydować przed 21 grudnia 2007 r. o zezwoleniu na proporcjonalne różnice w składkach i świadczeniach poszczególnych osób, w przypadkach, w których użycie płci jest czynnikiem decydującym w ocenie ryzyka opartego na odpowiednich i dokładnych danych aktuarialnych i statystycznych. Odnośne państwa członkowskie informują Komisję i zapewniają, że dokładne dane dotyczące użycia płci jako decydującego czynnika aktuarialnego są gromadzone, publikowane i regularnie uaktualniane”.

Wszystkie państwa członkowskie wykorzystały to odstępstwo w przypadku wszystkich lub niektórych umów ubezpieczeniowych. Przykładowo w przepisach prawa belgijskiego istnieje odstępstwo mające zastosowanie do ubezpieczeń na życie. To właśnie kwestia legalności odstępstwa przewidzianego w prawie belgijskim doprowadziła do decyzji Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w sprawie Test-Achats.

Trybunał stwierdził, że odstępstwo od zasady równości płci zapisane w art. 5 ust. 2 jest niezgodne z celem dyrektywy, a co za tym idzie – z Kartą praw podstawowych UE. Trybunał uznał je za nieważne z mocą od dnia 21 grudnia 2012 r. Trybunał orzekł, że: „Artykuł 5 ust. 2 dyrektywy Rady 2004/113/WE z dnia 13 grudnia 2004 r. wprowadzającej w życie zasadę równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług jest nieważny ze skutkiem od dnia 21 grudnia 2012 r.”.

Orzeczenie w sprawie Test-Achats **nie** oznacza, że kobiety zawsze będą płaciły te same składki na ubezpieczenie samochodu co mężczyźni.

W tej chwili młody mężczyzna będący ostrożnym kierowcą płaci więcej za ubezpieczenie samochodu tylko dlatego, że jest mężczyzną. Zgodnie z tym orzeczeniem ubezpieczyciele nie będą już mogli traktować płci jako jedyne decydującego czynnika ryzyka uzasadniającego różnice w składkach poszczególnych osób. Jednakże składki płacone przez ostrożnych kierowców – kobiety i mężczyzn – wciąż będą się zmniejszać w oparciu o ich indywidualny sposób jazdy. Orzeczenie nie ma wpływu na stosowanie innych uzasadnionych czynników oceny ryzyka (takich jak na przykład wiek lub stan zdrowia) i ceny nadal będą odzwierciedlały ryzyko.

Płeć stanowi decydujący czynnik ryzyka w przynajmniej trzech głównych kategoriach produktów: ubezpieczeniach samochodu, ubezpieczeniach na życie lub produktach emerytalnych i prywatnych ubezpieczeniach zdrowotnych. We wszystkich tych trzech kategoriach istnieje prawdopodobieństwo, że przejście na jednolitą dla obu płci strukturę cenową wpłynie na składki lub świadczenia dla kobiet i mężczyzn na poziomie indywidualnym. W zależności od produktu, składki pewnych kategorii klientów mogą wzrosnąć lub spaść.

Sektor ubezpieczeń jest konkurencyjny i innowacyjny. Powinien poradzić sobie z wprowadzeniem tych zmian i zaoferować swoim klientom atrakcyjne i jednolite dla obu płci produkty bez nieuzasadnionych zmian ogólnego poziomu cen. Wynikające z wprowadzenia jednolitej dla obu płci struktury cenowej obniżki cen powinny zostać

przeniesione na klientów z zachowaniem tego samego stopnia uczciwości, co przy podwyżkach.

Skutki orzeczenia omówiono z państwami członkowskimi i zainteresowanymi podmiotami w dniu 20 czerwca 2011 r. na forum dotyczącym równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie ubezpieczeń (Forum on Gender and Insurance) powołanym przez Komisję w 2009 r. Europejska komisarz ds. sprawiedliwości Viviane Reding spotkała się również z szefami europejskich towarzystw ubezpieczeniowych w dniu 21 września 2011 r.

W dniu 22 grudnia 2011 r. Komisja przyjęła wytyczne, które mają pomóc branży ubezpieczeniowej w przyjęciu jednolitej dla obu płci struktury cenowej. Wytyczne zawierają praktyczne wskazówki dotyczące skutków orzeczenia, z korzyścią zarówno dla konsumentów, jak i towarzystw ubezpieczeniowych.

2. Unijne zasady dotyczące ustalania wysokości składek ubezpieczeniowych niezależnie od kryterium płci - szczegółowe wyjaśnienia

- **Co się zmieni od 21 grudnia?**

Od 21 grudnia 2012 r. towarzystwa ubezpieczeniowe działające na terenie Unii Europejskiej będą zobowiązane naliczać taką samą składkę dla kobiet i mężczyzn za takie same produkty ubezpieczeniowe, nie różnicując jej wysokości ze względu na płeć. Zmiana ta będzie dotyczyć wszystkich nowych umów ubezpieczeniowych, m.in. ubezpieczenia samochodu, ubezpieczenia na życie i produktów rentowych.

Jednolita lub neutralna pod względem płci struktura cenowa oznacza, że kobiety i mężczyźni o tych samych cechach (np. w tym samym wieku, o takim samym stanie zdrowia – w zależności od rodzaju produktu) powinni płacić tyle samo za ten sam produkt. Wycena będzie musiała się opierać na czynnikach ryzyka innych niż płeć, np. w przypadku ubezpieczenia samochodu – uwzględniać indywidualny sposób jazdy. Oznacza to, że nikt już nie będzie płacił wyższych, lub niższych, stawek ubezpieczeniowych tylko dlatego, że jest kobietą lub mężczyzną.

Nowe przepisy mają zastosowanie do umów zawartych od dnia 21 grudnia br. Niektóre towarzystwa ubezpieczeniowe oferują klientom możliwość zawarcia umów jeszcze przed tą datą w odniesieniu do polis ubezpieczeniowych rozpoczynających się później – w niektórych przypadkach nawet z 90-dniowym wyprzedzeniem.

- **Dlaczego właśnie teraz?**

Równość płci jest podstawową wartością w UE. W dniu 1 marca 2011 r. Trybunał Sprawiedliwości orzekł, że różnice w strukturze cenowej ubezpieczeń oparte wyłącznie na kryterium płci stanowią dyskryminację. Trybunał Sprawiedliwości orzekł też, że różna wysokość składek ubezpieczeniowych płaconych przez kobiety i mężczyzn stanowi dyskryminację ze względu na płeć i jest tym samym niezgodna z postanowieniami Karty praw podstawowych Unii Europejskiej. Państwa członkowskie nie mogą wprowadzać w ustawodawstwie krajowym jakichkolwiek odstępstw od tej ważnej zasady.

Trybunał dał branży ubezpieczeniowej 21 miesięcy na dostosowanie struktur cenowych do nowych zasad, ten okres przejściowy dobiega końca 21 grudnia 2012 r. Rok temu, 21 grudnia 2011 r., Komisja Europejska wydała wytyczne mające pomóc branży ubezpieczeniowej w dostosowaniu się do nowych zasad.

- **Jak wpłynie to na płacone przez klientów ceny?**

Zmiana będzie miała wpływ na indywidualne składki w przypadku niektórych produktów ubezpieczeniowych. Dawniej ceny poszczególnych rodzajów ubezpieczeń były różne dla kobiet i mężczyzn. Klienci, którzy uprzednio płacili mniej (np. młode kobiety za ubezpieczenie samochodu), prawdopodobnie zapłacą wyższą składkę. Jednocześnie ci, którzy płacili więcej (np. mężczyźni za ubezpieczenie na życie zawierane na czas określony), w przyszłości prawdopodobnie zapłacą mniej.

Zasadniczo zaproponowane zmiany powinny się z czasem zrównoważyć, ich faktyczny wpływ na ceny trudno jednak przewidzieć. A to dlatego, że, obliczając ceny, towarzystwa ubezpieczeniowe uwzględniają szereg innych czynników, takich jak odsetek kobiet i mężczyzn w swoim portfelu, koszty przejściowe i margines ryzyka w związku z dostosowaniami do nowego systemu, jak również poziom konkurencji na danym rynku. Można na przykład zaobserwować, że ceny na niektórych rynkach i w poszczególnych sektorach, np. ubezpieczeń samochodów w Wielkiej Brytanii, spadały w całym okresie poprzedzającym zmiany, częściowo z powodu większej konkurencji.

- **Przykład 1:**

John i Mary mają po 18 lat i każde z nich jeździ samochodem tego samego rodzaju. John płaci obecnie 1200 euro rocznie za ubezpieczenie swojego samochodu, a Mary –

900 euro. Zgodnie z nowymi zasadami John i Mary zapłacą taką samą stawkę, która w związku z tym prawdopodobnie zwiększy się w przypadku Mary i zmniejszy w przypadku Johna.

- **Przykład 2:**

Mark i Karen mają po 40 lat. Żadne z nich nie pali, ani nie ma problemów zdrowotnych. Mark płaci obecnie 10 000 euro rocznie w ramach ubezpieczenia prywatnego stanowiącego uzupełnienie jego przyszłej emerytury (renty), a Karen – 12 000 euro. W przypadku podpisania nowej umowy w 2013 r. Karen prawdopodobnie zapłaci mniej za tę samą wysokość świadczeń, podczas gdy składka płacona przez Marka wzrośnie.

- **Przykład 3:**

Sarah i Ben mają po 30 lat, nie palą, ani nie mają problemów zdrowotnych. Obecnie płacą odpowiednio 105 i 150 euro rocznie z tytułu ubezpieczenia na życie zawartego na czas określony. W przypadku podpisania nowej umowy w 2013 r. oboje płaciliby tę samą stawkę, która w przypadku Mary byłaby prawdopodobnie wyższa, a Bena – niższa.

- **Jak klienci mogą uniknąć dużych podwyżek płaconych składek ubezpieczeniowych?**

Zgodnie z nowymi zasadami ubezpieczyciele będą ustalać stawki indywidualne w oparciu o istotne czynniki niezależne od płci (np. indywidualną kulturę jazdy w przypadku ubezpieczenia samochodu). Oznacza to, że w przypadku stawek, które w głównej mierze opierają się na czynnikach ryzyka innych niż płeć, nowe zasady nie powinny mieć większego wpływu na ich wysokość. Kierowca, który jeździ bezpiecznie, zapłaci mniej od tego, który miał wiele kolizji, niezależnie od płci.

- **Przykład 4:**

Sandra płaci obecnie 500 euro rocznie za ubezpieczenie samochodu. Posiada prawo jazdy od 20 lat i jeździ bezpiecznie. W przypadku podpisania w 2013 r. nowej umowy nowe zasady prawdopodobnie nie będą miały wpływu na wysokość płaconej przez nią stawki. Właśnie z powodu odmiennych indywidualnych zachowań i charakterystyki,

niezwiązanej z płcią danej osoby, możliwe jest, że kobiety i mężczyźni nie zawsze będą płacić takie same stawki za ten sam produkt ubezpieczeniowy.

- **Przykład 5:**

Philip i Jane właśnie otrzymali prawo jazdy i oboje płacą po 1000 euro rocznie za ubezpieczenie samochodu na nowych zasadach. Jeśli jednak z czasem okaże się, że Jane jest bezpieczniejszym kierowcą niż Philip, płacona przez nią składka obniży się w szybszym tempie niż ta, którą płaci Philip, a to za sprawą jej indywidualnego sposobu jazdy.

Konsumenci mogą jednak poczynić pewne kroki, aby ograniczyć wpływ ewentualnej podwyżki cen. Niektórzy ubezpieczyciele oferują możliwość zawarcia umowy na zasadach poprzedzających zasady jednolitej dla obu płci struktury cenowej (tj. na zasadach sprzed 21 grudnia 2012 r.) w odniesieniu do polis, które zaczną obowiązywać dopiero później. Inni proponują polisy samochodowe, w ramach których jazda monitorowana jest przez „czarną skrzynkę”, a bezpieczne zachowanie na drodze nagradzane obniżeniem składki.

Ponadto w wielu krajach istnieją strony internetowe umożliwiające porównanie cen. Pozwala to konsumentowi bezpośrednio na porównanie polis oferowanych przez różne towarzystwa ubezpieczeniowe i znalezienie najlepszej dla siebie oferty.

3. Komisja Europejska udziela wskazówek europejskiemu sektorowi ubezpieczeń, aby przeciwdziałać dyskryminacji ze względu na płeć w wysokości składek ubezpieczeniowych

Komisja Europejska przyjęła 22 grudnia 2012 r. wytyczne mające pomóc sektorowi ubezpieczeń w przyjęciu jednolitej dla obu płci struktury cenowej, po tym jak Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej orzekł, że różna wysokość składek dla kobiet i mężczyzn stanowi dyskryminację ze względu na płeć. W orzeczeniu w sprawie Test-Achats z dnia 1 marca 2011 Trybunał Sprawiedliwości dał ubezpieczycielom czas do dnia 21 grudnia 2012 r. na wprowadzenie równego traktowania klientów – mężczyzn i kobiet – pod względem składek i świadczeń ubezpieczeniowych. We wrześniu 2011 r. wiceprzewodnicząca Viviane Reding, komisarz UE ds. sprawiedliwości, spotkała się z największymi towarzystwami ubezpieczeniowymi UE w celu omówienia sposobu, w jaki sektor ten powinien dostosować się do orzeczenia Trybunału.

Sporządzone po konsultacjach z rządami krajowymi, ubezpieczycielami i klientami nowe wytyczne Komisji są odpowiedzią na potrzebę istnienia praktycznych wskazówek dotyczących skutków tego orzeczenia. Mają one przynieść korzyści zarówno klientom, jak i towarzystwom ubezpieczeniowym.

„Kiedy w dniu 1 marca bieżącego roku Trybunał Sprawiedliwości wydał decyzję w sprawie Test-Achats, obiecałam, że Komisja pomoże ubezpieczycielom i klientom dostosować się do tego orzeczenia”, powiedziała wiceprzewodnicząca **Viviane Reding**, komisarz UE ds. sprawiedliwości. „Przyjmując te wytyczne pełen rok przed terminem, w którym należy zapewnić zgodność z orzeczeniem Trybunału, spełniliśmy tę obietnicę Zapewnienie płynnego przejścia do w pełni równego traktowania kobiet i mężczyzn w ubezpieczeniach jest teraz zadaniem sektora ubezpieczeń. Komisja będzie w dalszym ciągu z uwagą obserwowała sposób, w jaki sektor ten stosował się będzie do orzeczenia Trybunału. Zakładam, że te towarzystwa ubezpieczeniowe, które jako pierwsze przyjmą jednolite dla obu płci opłaty, zyskają przewagę konkurencyjną na europejskim rynku”.

Komisarz UE do spraw rynku wewnętrznego i usług, Michel Barnier, powiedział: „Ubezpieczyciele wyrażali pewne obawy co do skutków tego ważnego orzeczenia, w szczególności w obecnej sytuacji, w której ubezpieczyciele, podobnie jak inni uczestnicy rynku finansowego, zmagają się z poważnymi wyzwaniami. Uważam, że wskazówki te okażą się przydatne dla sektora ubezpieczeń i pomogą mu w dostosowaniu umów i składek, tak by zapewnić pełną zgodność z orzeczeniem w wyznaczonym czasie. Skorzysta na tym zarówno sektor ubezpieczeń, jak i ubezpieczający”.

Przyjęte wytyczne dotyczą licznych kwestii, które wynikły podczas dogłębnych konsultacji z państwami członkowskimi i zainteresowanymi stronami. Wyjaśniają one na przykład, że orzeczenie to stosuje się tylko do nowych umów, w szczególności tych, które zawarte będą po dniu 21 grudnia 2012 r. Zawierają też konkretne przykłady tego, co uważa się za „nową umowę”, w celu zapewnienia spójnego stosowania zasady równości płci na szczeblu UE od tego samego dnia.

Wytyczne podają też przykłady praktyk ubezpieczeniowych związanych z płcią, które są zgodne z zasadą składek i świadczeń jednolitych dla obu płci, a więc nie zmieniają się w wyniku orzeczenia w sprawie Test-Achats. Praktyki te są bardzo różnorodne: od obliczania rezerw techniczno-ubezpieczeniowych po ustalanie struktury cenowej reasekuracji, ubezpieczenia medyczne, czy marketing ukierunkowany.

- **Dalsze informacje**

Strona internetowa wiceprzewodniczącej Viviane Reding, komisarz UE ds. sprawiedliwości:

<http://ec.europa.eu/reding>

Komisja Europejska – równość płci:

http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/index_pl.htm

Opracowała:
dr Magdalena Skulimowska¹

¹ Na podstawie informacji Komisji Europejskiej.